

Grote Theologen VIII/1: Rasiah S. Sugirtharajah

'De taak van theologen is niet om de wereld te veranderen, maar om haar te begrijpen. Theologie veroorzaakt geen revoluties; ze verandert de visie van mensen en maakt ze bewust van de noodzaak van revolutie. Haar functie, mensen meer laten zien, meer laten voelen, en zo het vuur van het verzet te ontsteken' (Sugirtharajah, 'Postcolonialism and Christian Theology', 236.)

Leven

Biografische gegevens over Rasiah S. Sugirtharajah zijn schaars. Hopelijk is dit een foto van hem (!), zelfs zijn geboortjaar wordt nergens vermeld. Misschien is dat al wel tekenend: zijn invloed komt niet voort uit zijn persoon maar uit zijn gedachtegoed. Sugirtharajah is bijbelwetenschapper, en de reden dat zijn werk zo is aangeslagen is, dat hij aan dat werk een eigen 'kleur' heeft gegeven, een Aziatische en postkoloniale kleur. Hij werd geboren in Sri Lanka, hij studeerde in Bangalore (Zuid-India) aan het United Theological College, promoveerde aan de universiteit van Birmingham (UK), werd daar docent en hoogleraar 'bijbeluitleg in een postkoloniale context' tot aan zijn emeritaat een aantal jaren geleden. Hij is volgens mijn informatie nog in leven, en moet naar schatting ruim in de 70 zijn. Persoonlijker wordt het helaas niet. Zelfs in een feestbundel met artikelen vanwege een jubileum wordt niet meer over hem vermeld dan zijn grote bescheidenheid en zijn concentratie op de zaak waar het om gaat.

Kolonialisme en postkolonialisme

Sugirtharajah neemt de context waarin hij is opgegroeid serieus. Hij is christen, maar het christelijk geloof is in Sri Lanka waar hij opgroeide en in India waar hij studeerde¹ niet inheems. Het kwam mee met de komst van de kolonisators. Kolonialisme is veel meer dan militair, bezetting en beheersing van een gebied. Het is een poging, de eigen cultuur, normen, waarden *en ook geloof* te injecteren in een andere samenleving. Een 19^e-eeuw schrijver over de intenties van koloniale machthebbers:

'We moeten ons best doen om een klasse te vormen die de schakel vormt tussen ons en de miljoenen die wij regeren: een klasse van mensen, Indiaas van afkomst en kleur, maar Engels in smaak, meningen en inzichten.' (T.B. Macaulay, gecit. *Voices from the Margin*, 459).

Gedachten die in Nederland wel heersten over 'onze opdracht in Indië' liggen daar dicht naast: op z'n best niet bedoeld om te overheersen of te profiteren, maar wel om invloed uit te oefenen, mensen 'beschaving' bij te brengen vanuit een volstrekt vanzelfsprekend idee van superioriteit van de westerse cultuur.

De culturele, intellectuele en psychologische invloed van het kolonialisme was vele malen groter dan de militaire; hij gebruikt het beeld van een theezakje dat het hete water geleidelijk en onweersaanbaar tot thee maakt – en zelfs tot in dat beeld, of hij het beseft of niet, is hij *utterly British!* Ook bijbeluitleg en de westerse methoden die daarbij gebruikt worden kunnen een vorm van kolonialisme zijn en als 'inside knowledge' gaan werken: de academische bijbeluitleg wordt als de enig juiste voorgesteld. Daarmee worden in één streek alle inheemse uitleggers, die niet door de westerse academische methoden heen zijn gekropen, onderuitgehaald, inclusief groten als Gandhi die een eigen visie op Christus had. Als je niet uitkijkt, ontdekken theologen in de niet-westerse wereld, blijft die westerse invloed en gaat het westen ook nu nog vertellen wat echt *postkoloniaal* denken is: 'Het westen heeft ons niet alleen het kolonialisme gestuurd, maar weet ons ook precies uit te leggen wat het is!'

¹ De culturele verwevenheid tussen beide landen is groot, Sugirtharajah ziet zichzelf als Indiaas theoloog.

Universele methoden?

Daar komt de claim bij, voor bijbelwetenschap, dat de methoden die gebruikt worden universeel zijn, niet cultureel bepaald, en de resultaten dus overal ter wereld geldig. Maar methodes als literaire kritiek, post-moderne bijbeluitleg, deconstructivisme en andere prachtige methoden geven antwoord op *westerse academische vragen*, niet noodzakelijk op de vragen van mensen in andere werelddelen. De enige niet-westerse bijbeluitlegger die weleens wordt genoemd, stelt Sugirtharajah, is Gustav Guttiérrez,² vooral vanwege zijn prominente rol in de Zuid-Amerikaanse bevrijdingstheologie.

Christelijk geloof en bijbel in India

Niettemin, en dat ontkent Sugirtharajah nergens, sloeg het christendom onder sommige bevolkingsgroepen aan, en werden mensen overtuigd christen! En hoe kritisch Sugirtharajah ook is op kolonialisme en de blijvende gevolgen daarvan, hij streept die christelijke invloed niet weg! Het zou een *gotspe* zijn, nu Indiase christenen te gaan vertellen dat ze afstand moeten nemen van hun geloof, omdat ze anders hun inheemse Indiase cultuur verraden.³

In *The Bible and the Third World* (2001) onderscheidt Sugirtharajah drie fasen in het lezen van de bijbel in de Derde Wereld: prekoloniaal, koloniaal en postkoloniaal. In de eerste fase kwam de bijbel als een oriëntaalse tekst in Latijn of Syrisch, binnen, nauwelijks toegankelijk. Het was één van de vele oosterse teksten die men kende, had beperkte invloed onder vakgeleerden die de talen beheersten, was niet bedreigend of overweldigend. In de eerste periode hadden de weinige Indiase christenen de bijbel niet zo nodig, voor hen was 'the raw Christ', de pure ervaring van Christus, voldoende.

In de koloniale periode kwam daar verandering. Met name door het werk van de *Bible Societies* werd de bijbel het meest verspreide boek, en die verspreiding hield gelijke tred met de koloniale expansie. Het wonderlijke gebeurt echter in de derde, postkoloniale, fase. Hierin werd de bijbel, ondanks dat deze een tekst van de overheersers was, ondanks de vreemdheid en de andere cultuur waaruit hij voortkwam, als het ware opnieuw 'geclaimd' door de bevolking van de Derde Wereld. Op allerlei manieren werd hij aangepast en ingepast in de eigen cultuur, 'geïncultureerd', op een manier die bevrijdend werkt. Dat kan op verschillende manieren.

Klassieke bevrijdingshermeneutiek⁴

In deze uitleg staat het *doel*, tegengaan van armoede, voorop, en volgt de uitleg van de tekst dat doel. Het is een uitleg die ervan uitgaat dat het leven een eenheid is, en niet op te splitsen in de categorieën die westerse filosofen vaak gebruiken: geest/materie, heilig/profaan, individu/gemeenschap. Deze uitleg wil bewust niet 'neutraal' zijn, maar gaat uit van een voorkeur voor de arme, zoals die in de bijbel overal te vinden is, en gebruikt dat als een leeswijzer.

In een volgende fase wordt dit iets meer uitgewerkt, en wordt de bijbel echt 'eigendom' van gemeenschappen van mensen in de marge, en komt er ook meer diepgang in het lezen. Er wordt onderscheiden tussen meerdere lagen in de tekst, zoals de historische – het verhaal zoals het ooit gebeurd is – en de profetische, de betekenis voor nu.

Vervolgens komt daar een 'inheemse' lezing bij: lezers willen wel graag de authenticiteit van hun eigen spirituele herkomst bewaren, naast de authenticiteit van de bijbel. Vaak is de bijbel gebruikt om hun eigen cultuur uit te wissen, zij keren dat om. Sugirtharajah is er sterk op uit om verbindingen te vinden tussen inheemse wijsheidstradities en de bijbel.

- *Lezen met het oog op de armen, dat lijkt goed en sympathiek, maar blijft het niet lezen met een vooroordeel?*
- *Welke inheemse culturele elementen kun je combineren met de bijbelse, zitten daar ook grenzen aan? – denk aan mensenoffers, koppensnellen, maar ook praktijken als het 'verkopen' van de maagdelijkheid van dochters (Myanmar), polygamie. NB Deze vraag dient*

² Zie *Grote Theologen* V/2, 2016.

³ Erg genoeg dat sommigen de christenen ervan beschuldigen geen echte Sri Lankezen te zijn, zie de recente aanslagen op kerken in Sri Lanka.

⁴ Hermeneutiek: de kunst van het uitleggen van de bijbel. Exegese is het feitelijk werk van bijbeluitleg zelf, hermeneutiek bestudeert de voorwaarden en methoden van bijbeluitleg, is dus een meta-wetenschap.

wel gesteld worden zonder enig superioriteitsgevoel: in het westen dacht men eeuwen dat slavernij prima te combineren was met bijbelse normen en waarden...

- In het verlengde hiervan kun je ook vragen naar onze 'inheemse' lezing. Henk Vreekamp heeft opnieuw ruimte gevraagd voor onze heidense achtergrond, de Germaanse mythen en sagen, de Edda bijvoorbeeld. Moet kunnen, het zijn toch onze roots? Maar dezelfde vragen komen op: wat doe je met heldendom, noodlot, fatalisme?

Postkoloniale lezing

"Antikoloniaal lezen is niet nieuw. Het gebeurde al, overal waar iemand in de Derde Wereld een pen op papier zette om de kennis geproduceerd door de koloniserende macht tegen te spreken. Postkoloniaal denken begint daar waar iemand zichzelf vindt en zelf begint te denken. Wat nieuw is van de huidige onderneming is, dat die niet meer opgesloten zit in een koloniaal paradigma, waarvan de kolonisator de regels heeft gemaakt. En, nog belangrijker, dat die de complexiteit erkent van het contact tussen de kolonisator en de gekoloniseerden. Dat contact gaat verder dan een zwartwit-tegenstelling en legt de nadruk op kritische uitwisseling en wederzijdse transformatie.

Postkolonialisme betekent niet dat de gekoloniseerden onschuldig zijn, altijd royaal en principieel, en de voormalige bezetters, tegenwoordig de neo-kolonisators, allemaal aangeboren schuldig zijn, hebzuchtig en verantwoordelijk voor alle sociale ellende. Zo'n gedachte is niet alleen een omgekeerde vorm van kolonialisme, maar excuseert ook de derdewereld-elite bij zijn patriarchale en overheersende tendensen. Wat het huidige postkolonialisme probeert te doen, is benadrukken dat de relatie tussen heerser en overheersten ingewikkeld is, vol van wederzijdse beïnvloeding en confrontatie. ('Brief Memorandum', JSNT 73, 1999, 3)

Postkoloniale lezing schept een plek voor de eens overheersten om óók hun bijdrage te leveren, zodat ook het marginale, het inheemse en het onderworpen geluid gehoord kan worden. Dat is nodig een tijd waarin 'neokolonialisme' optreedt. Dat laatste begrip werkt hij niet duidelijk uit; ik vermoed dat hij doelt op de blijvende culturele expansie van het westen in de Derde Wereld. Elk armoedig dorpje in Latijns-Amerika heeft wél satelliet-TV met Amerikaanse soaps en een Coca-Cola-automaat. Nog veel subtieler dan dat overheersen westerse begrippen.

Voor bijbellezen betekent dat: kritisch zijn op de onvermijdelijke koloniale blikrichting die je vindt in de bijbelcommentaren maar ook in de vertalingen van de bijbelverhalen zelf; gevoelig voor gemarginaliseerde stemmen van minderheden of vrouwen; kritisch op belangen, maar óók kritisch richting de stereotypen van het 'mystieke, anti-rationele en stagnerende' Oosten tegenover het progressieve en seculiere Westen. Hij fileert, hoe sommige westerse theologen de 'naïeve Indiër' omarmen, zonder werkelijk te begrijpen wat hem of haar beweegt.

Postkoloniaal en bevrijdingstheologisch bijbellezen ligt in elkaars verlengde maar is niet hetzelfde: ook in mainstream bevrijdingstheologisch lezen van de bijbel gebeurde het dat er mensen buitengesloten werden. De Marxistische achtergrond van de bevrijdingstheologie wilde nog weleens zorgen voor verval in absolutisme, en zwart-witdenken tussen arm en rijk, alsof andere tegenstellingen er niet meer toe deden. De behoeften en belangen van allerlei minderheidsgroepen, etnisch, qua geslacht of seksuele geaardheid, kwamen niet aan bod. Van Indiase Dalit ('onaanraakbaren') tot Australische Aboriginals, het zal je toch maar gebeuren dat je óók in een nieuwe postkoloniale manier van bijbellezen niet aan je trekken komt omdat jouw belangen te specifiek en buiten de hoofdstroom vallen – het risico van elke bevrijdingsbeweging. Het blijft zoeken naar een hermeneutiek gebaseerd op gelijkwaardigheid.

Sugirtharajah heeft daar actief aan meegewerkt. Voor hem is de bijbel *een van de* manifestaties van God in deze wereld, en hij stelt dat wie er een gesloten canon op na houdt (een inhoud van de Heilige Schrift die vastligt en niet ter discussie staat, waar niets meer af of bij kan), iets mist van Gods ontmoeting met deze wereld. Uiteindelijk draait het, theologisch, om het belang van de Geest, die waait waarheen zij wil en overal mensen aanraakt en inspireert.

- *Het Sola Scriptura (Maarten Luther: 'De Heilige Schrift alleen') beheerst nog onze theologische gedachtegang. Predikanten moeten beloven, "dat je de heilige Schrift aanvaardt als de bron van de prediking en als enige regel van het geloof, en dat je je wilt verzetten tegen al wat daarmee strijdig is." Hoe zien we dat: achterhaald?*
- *De Geest: hoe breed, wijd, oecumenisch en interreligieus is zij?*

Christologie

De hoogste tijd voor voorbeelden, en het eerste gaat over de kern van de zaak, de christologie – wat wij over Christus denken. Het lastige is, dat christologie zo'n sterke waarheidsclaim heeft. Als Jezus zegt 'Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven, niemand komt tot de Vader dan door Mij' (Joh. 14) dan lijkt dat weinig ruimte te laten voor andere opties en andere personen die toegang geven tot het heilige. Daarmee wordt interreligieuze dialoog een probleem. Als je Christus belijdend ter sprake brengt, lijkt daarbij elke andere religieuze figuur achter te worden gesteld. Maar er zijn misschien aspecten in de christologie die onderbelicht zijn gebleven, en die wél aanleiding tot dialoog geven. Hij beschrijft eerst pogingen die men doorgaans doet om het christocentrische getuigenis van het Nieuwe Testament te relativiseren. Je kunt je realiseren dat de eerste leerlingen van Jezus zich in een eindtijd-sfeer bevonden: ze verwachtten heel snel de komst van het einde. Dat Jezus *voor hen* de definitieve openbaring van God is, is begrijpelijk maar mede ingegeven door de situatie en hoort niet tot de essentie van zijn menswording. Voorbeeld: in Handelingen 4:12 lezen we woorden van Petrus: "Door niemand anders [*dan Jezus*] kunnen wij worden gered, want zijn naam is de enige op aarde die de mens redding biedt." Mogelijkheden om dat te relativiseren:

1. De zin hoort wellicht niet tot het oorspronkelijke verhaal, want die vormt een herhaling van wat al gezegd is.
2. 'gered': bedenk dat hetzelfde woord in vs. 9 'genezen' betekende. Het gaat niet om eeuwige redding maar om genezing in de naam van Jezus.
3. Meer algemeen: Jezus' boodschap is minder op hemzelf gefocust dan op het Koninkrijk dat hij aankondigt, hij is zelf eerder theocentrisch (*God centraal*) dan christocentrisch; dat laatste komt eerder bij zijn leerlingen vandaan. En ook Paulus, die behoorlijk christocentrisch is, stelt uiteindelijk God in het midden: *Die* zal 'alles in allen' zijn (1 Kor. 15:24-28, vgl. 1 Kor. 3:23).

Zo probeert men, met een 'theocentrische christologie' de balans wat te herstellen, en het accent op Christus te verminderen. Sugirtharajah merkt op dat dat goed bedoeld is, dat je op deze manier wel het imago van de christenen wat kunt bijstellen: het klinkt minder fanatiek dan 'alleen Christus!' en kan misschien helpen in de interreligieuze dialoog. Maar hij ziet wel twee risico's:

1. Christenen kunnen zich in de steek gelaten voelen: ze hadden uit hun geloof in Christus zoveel troost geput, en nu lijkt het alsof hen dat wordt afgenomen.
2. Andersgelovigen kunnen zich misleid voelen: ze dachten begrepen te hebben hoe centraal Christus voor de christenen was, en nu gaan die dat zelf relativiseren. Kun je nog wel aan op wat christenen belijden als ze dat zelf niet serieus lijken te nemen?

Zelf wijst Sugirtharajah een andere weg. In de kerk van de eerste eeuw gebruikte men een dubbele manier van verkondiging, stelt hij. Tegenover Joden en Godvrezenden⁵ predikte men Christus, want voor hen was het concept van een Messias / Godsgezant wel bekend. Tegenover een publiek dat geen idee van het Joodse geloof had, sprak men eenvoudig over God (zie de verschillende toespraken van de apostelen in Handelingen, van wie er zes tot de eerste, twee tot de laatste categorie gericht zijn). In zijn woorden:

"De Christenen belijden terecht dat het door Christus is dat zij God hebben leren kennen. Deze belijdenis moet worden gerespecteerd, uitgewerkt en bevestigd, en kritisch onderzocht door wie daar een antenne voor hebben. Tegenover aanhangers van andere religies zou je een andere houding moeten innemen: niet Christus aan anderen opdringen, maar een open positie innemen waarbij je wijst op de macht en kracht van God, en ze de ruimte geeft voor hun eigen ervaringen van de 'Hoogste Werkelijkheid' ('Jesus I know', 31).

⁵ 'Belangstellenden' van het Joodse geloof, die de synagoge bezoeken en de belangrijkste geboden houden, maar zich niet door onderdompeling en (voor mannen) besnijdenis geheel tot het Jodendom bekennen.

- *Het is duidelijk dat Sugirtharajah niet in simpele schema's vervalt, en kritisch is op mensen uit zijn eigen omgeving die interreligieuze dialoog voorstaan. Wat vinden we van zijn kritiek op het zonder meer relativiseren van de christologie?*
- *Wat te denken van zijn eigen oplossing: dubbele manier van vertellen van dezelfde kernboodschap?*

Nieuwe stappen – kritischer en kritischer

Dit is nog een vrij oud opstel van Sugirtharajah. In meer recente artikelen spreekt hij zich nog een stukje kritischer uit, en stelt, dat het 'incultureren' van het evangelie niet genoeg is: alsof het evangelie een soort Indiase jas moet aantrekken, maar wezenlijk, vanbinnen, onveranderd blijft. De kritiek richt zich ook op zijn eigen Indiaas-christelijk omgeving. Hij neemt waar dat die in hoge mate defensief en fundamentalistisch is, en hij constateert dat er weliswaar een hele groep opgeleide Aziatische theologen is die zich erg bewust is van evangelie en context, maar dat die opvattingen niet erg de kerkelijke topmensen en het beleid beïnvloeden.

Interreligieuze ontmoeting

Een ander aspect is de interreligieuze ontmoeting. We moeten ons, aldus Sugirtharajah, veel meer bewust zijn van de multireligieuze context waarin we leven, met moslims, hindoes en boeddhisten die minstens even vroom zijn als wij, maar op hun eigen manier. Dat betekent voor hem een 'herlezing' van de bijbel met het oog op die anderen. Als voorbeeld de 'bekering' van Paulus. Eerst onderzoekt hij het begrip 'bekering' / verandering van religie. Als je in India van geloof verandert, verander je ook van gemeenschap waartoe je behoort. Bekering betekent daarom niet alleen een spirituele stap, maar ook een sociale: een overstap van een inheemse cultuur naar een manier van vieren die sterk koloniaal gestempeld is.⁶ Dat roept vragen op: welke aspecten van zijn culturele en sociale leven kan de bekeerling handhaven, en zou deze misschien wel móeten handhaven om de andere godsdienst te verrijken? Een bekeerde Brahmaan:

'Toen ik besloot me te laten dopen, was het niet mijn bedoeling daarmee de Hindoe-samenleving te verlaten, ik dacht iets groots en moois toe te kunnen voegen aan mijn Hindoe-erfenis. Ik wilde blijven leven met mijn ouders, samenwerken met andere Hindoes in maatschappelijke bewegingen, de tempel bezoeken, enzovoorts. Ik was als de vroege Christenen die 'dagelijks elkaar in de tempel ontmoetten' (naar Luc. 24:53, JD). Al snel ontdekte ik dat dat niet mogelijk was. ('Inter-Faith Hermeneutics', 10).

- *Kunnen we deze ervaring begrijpen? Of zou dat in een gesecculariseerde samenleving makkelijker zijn? In onze context wordt godsdienst als privéaangelegenheid gezien, waarbij je soms op interesse, soms op afwijzing stuit.*
- *Is er verschil Nederland-Verenigd Koninkrijk? Bij ons zijn boeddhisten en hindoes onzichtbare minderheden, de 'andersgelovige' is vrijwel altijd een moslim, met alle (voor)oordelen en spanningen van dien. De Britse samenleving heeft, met name vanwege de historische banden met India, altijd religieuze diversiteit gekend. Een politieagent met tulband is daar gewoon, een agent met hoofddoek bij ons ondenkbaar. Waarom eigenlijk?*

De bekeringservaring van Paulus op de weg naar Damascus (Hand. 9:1-9, 22:4-16, 26:9-19, vgl. Gal. 1:11-17) kun je op twee verschillende manieren benaderen.

1. *Verovering* Paulus wordt 'overwonnen' worden door Christus, en die geeft hem de opdracht het evangelie te gaan verkondigen en zo ook anderen te 'winnen' voor Christus. Hij slaat radicaal een andere richting in, wordt een voorvechter van het geloof dat hij eerst met hand en tand bestreed. Theologisch zie je de nieuwe Paulus *tegenover* het Joodse geloof staan dat hij eerst

⁶ Dat laatste kan ik uit eigen ervaring bevestigen: in Myanmar zong ik geregeld liederen op bekende Engelse en zelfs Nederlandse melodieën (Valerius' Gedenck-klanck!).

aanhang. Blijkbaar was hij daarmee fundamenteel ontevreden, en paste de nieuwe spiritualiteit hem veel beter: wet en evangelie als diametraal tegengesteld.

2. *Heroriëntatie*. Het gaat in de Damascus-ervaring niet zozeer om bekering als wel om roeping, vergelijkbaar met die van de profeten. Paulus krijgt een nieuwe taak. Hij verandert niet van godsdienst maar wisselt van de ene Joodse sekte (de Farizeeën) naar een andere (die van de Joden die Jezus als Messias belijden). Paulus is hier *niet* fundamenteel ontevreden maar trots op zijn Joodse herkomst, zij het dat hij een nieuw inzicht krijgt in de richting die het Joodse geloof moet kiezen en in zijn eigen taak daarin.

Het probleem met beide benaderingen is, dat ze nog steeds binnen het paradigma blijven van zending en proselitisme: het doel blijft, anderen winnen voor jouw richting, of je dat nu openlijk missionair doet, of vriendelijk met een verborgen agenda. Sugirtharajah opteert voor iets anders:

3. *Dialogische benadering*. Hierbij ga je uit van de erkenning van alle religies en alle religieuze ervaringen als waardevol, en je erkent dat elke godsdienst bevrijdende *en* onderdrukkende elementen heeft. Als je je concentreert op Paulus *eigen relaas*, valt op dat hij nergens zijn ervaring als bekering beschrijft. Niet *metanoia* (bekering) maar *metamorfose* (Rom. 12:2 'wordt vernieuwd in uw denken') staat centraal bij Paulus. Die metamorfose heeft te maken met 'de openbaring van Jezus Christus' (Gal. 1:12) maar wat is dat? Is 'van' uit te leggen als 'openbaring over Jezus (dat hij de Messias is)' of gaat het om de openbaring die van Christus uitging? De eerste gedachte heeft de meeste aanhangers, maar Sugirtharajah pleit voor de tweede. Met gebruik van westerse methoden en geleerden (!) betoogt hij dat Paulus zich niet bekeerde, maar in het voetspoor van Jezus een vergeten aspect van het Joodse geloof, Gods onverdiende genade, nieuwe glans gaf.

Op grond van dit begrip van 'bekering' als een verandering van inzicht *binnen je eigen godsdienst* ontwikkelt Sugirtharajah een nieuw zicht op interreligieuze dialoog: niet meer gericht op het 'winnen van zieltjes' maar op het veranderen van mensen. En zo komt hij tot een geheel ander concept van dialoog, gebaseerd op gelijkwaardigheid van andere tradities *zonder* de eigen traditie op te geven. Sugirtharajah ziet verschillende perspectieven voor zich voor Indiase theologie: één daarvan is, de richting die hoopt dat het christelijk geloof het zal winnen en India zal veroveren. Hij is daar niet voor. Maar hoe dan? In naam het kolonialisme afschudden, oppervlakkig wat Indiase eigenheid met het evangelie combineren en binnen die christelijke 'zuil' de macht handhaven? Ook dat is niet aantrekkelijk. De derde optie is, een totale heroriëntatie, opgeven van de claim de enige weg naar de waarheid te bezitten, en *zoeken naar een hybride identiteit*, waarin meerdere elementen bij elkaar komen. Ook dat is niet alleenzalmakend, erkent hij, maar een stuk beter dan de eerste twee opties.

- *Gaan we daarin mee?*

Conclusie

Met instemming citeert Sugirtharajah een 19^e-eeuwse Bengaalse theoloog:

'Van geboorte zijn we Hindoes en blijven Hindoes tot onze dood. Maar als *dvija* (tweemaal geborene) krachtens onze sacramentele wedergeboorte, zijn we Katholiek, leden van de onverbreekelijke gemeenschap die alle tijden en plaatsen omvat. In gewoonten in manieren, in het omgaan met kasten en sociale onderscheidingen, in eten en drinken, kortom in ons dagelijks leven zijn we oprechte Hindoes, maar in ons geloof zijn we noch Hindoe, noch Europees, noch Amerikaans of Chinees, maar alomvattend. Ons geloof vult de hele wereld en is niet beperkt tot enig land of ras; ons geloof is universeel en omvat daarom alle waarheden.' (Brahmabhandhav Upadhyay, 1861-1907; 'Postcolonialism', 238).

- *Zeggen we hier amen op, of zit er nog een haakje aan?*

Slotvraag

- Wat levert het werk van Sugirtharajah ons op? In hoeverre verr,zeikt het ons nadenken over geloof / God / mens / Jezus Christus?